

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Юридичний факультет
(назва факультету)

Кафедра психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕДАГОГІЧНА
МАЙСТЕРНІСТЬ**
(назва навчальної дисципліни)

для підготовки фахівців на третьому рівні вищої освіти
(назва рівня та ступеня вищої освіти)

**за освітнім рівнем «доктор філософії»
з галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»**
(код і назва спеціальності)

Чернігів – 2017

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 08 «Право»	Цикл загальної підготовки	
Розділів – 3	Спеціальність 081 «Право»	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи аспіранта – 4	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти. Ступінь вищої освіти – доктор філософії	Лекції	
		16 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	8 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		58 год.	72 год.
Вид контролю:			
залік	залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 35,5% до 64,4%

для заочної форми навчання – 20% до 80%

2. Заплановані результати навчання

Метою навчальної дисципліни «Основи педагогічної діяльності та педагогічна майстерність» є формування в аспірантів теоретичних знань та практичних умінь і навичок, що забезпечують ефективне вирішення наукових, професійних, особистісних проблем педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі.

Завдання:

- формування уявлень про становлення системи вищої освіти в Україні, її структуру та особливості розвитку в умовах Загальноєвропейського простору вищої освіти;

- створення умов для розвитку в аспірантів інтелектуальних здібностей до застосування отриманих знань, вмінь та навичок у процесі навчальних занять та самостійної роботи;

- стимулювання до професійного самовдосконалення та дослідження проблем з фахової проблематики;

- оволодіння сучасними технологіями, методами та засобами, які використовуються в процесі навчання, в тому числі методами організації самостійної, індивідуальної навчальної і науково-дослідної діяльності курсантів/студентів у вищій школі;

- формування в аспірантів явлення про педагогічну діяльність та педагогічну майстерність, як основи опанування механізмами розвитку особистісного потенціалу для вирішення педагогічних завдань навчання і виховання у вищому навчальному закладі;

- включення аспірантів в освітній процес як суб'єктів, які оволодівають прийомами організації власної педагогічної діяльності і аналізують шляхи професійного саморозвитку;

- формування навичок, що сприяють розвитку майстерності викладача вищого навчального закладу;

- організація системи вправ на усвідомлення аспірантами стратегії поведінки у визначеному контексті (комунікації, що забезпечують вияв активності у взаємодії з аудиторією; рефлексії, завдяки зворотному зв'язку через аналіз реальних результатів, яких досягає аспірант на заняттях).

У результаті вивчення дисципліни аспіранти мають володіти такими **компетентностями**, як:

- проектувальні – вміння формулювати цілі та завдання й визначати кінцеві результати педагогічної діяльності; здійснювати планування та ставити завдання і обирати способи і засоби для їх вирішення; ставити перед курсантами/студентами індивідуальні цілі для самостійної роботи; визначати оптимальний обсяг навчального матеріалу; моделювати зміст навчального матеріалу та проектувати власну професійну кар'єру;

- конструктивні – визначати зміст окремих видів занять та структурувати їх; визначати дидактичний інструментарій та уміти використовувати навчальний матеріал, технічні засоби навчання, інформаційні технології, наочні посібники, форми, методи і технології навчання; здійснювати контроль

за якістю навчальної діяльності; коригувати освітній процес та опановувати новітніми технологіями педагогічної діяльності;

інформаційні – уміти працювати з різними джерелами інформації, включаючи новітні інформаційні технології та бази даних;

організаторські – уміння організовувати індивідуальну та групову роботу курсантів/студентів з використанням відповідних технологій навчання; організовувати проведення різних ділових, навчальних ігор, дискусій, тренінгів; організовувати діагностику навчальних досягнень курсантів/студентів; організовувати власну педагогічну та наукову, різні види діяльності;

комунікативні – вміти будувати взаємодію та взаємовідносини з курсантами/студентами відповідно до цілей, змісту і форм організації та методів навчання; уміти встановлювати педагогічно доцільні контакти з суб'єктами освітнього процесу; запобігати та вирішувати конфлікти, підтримувати творчі контакти з питань наукової діяльності;

дослідницькі – аналізувати освітній процес; здійснювати пошукову діяльність; вивчати, узагальнювати і впроваджувати в освітній процес педагогічні інновації. Логічно і обґрунтовано викладати навчальний матеріал; здійснювати саморозвиток у професійному і особистісному плані.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен

знати:

– структуру, педагогічні аспекти організації та планування навчально-пізнавальної діяльності курсантів/студентів;

– критерії відбору, принципи структурування змісту навчального курсу у вищій школі;

– сутність, особливості, методи, прийоми виховання курсантів/студентів;

– цілі, зміст, принципи, методи, форми організації навчання у вищому навчальному закладі;

– складові педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу;

– особливості професійної комунікації (спілкування та взаємодії) з суб'єктами освітнього процесу у вищому навчальному закладі;

– особливості організації самостійної роботи курсантів/студентів;

– норми, критерії оцінювання знань, умінь курсантів/студентів, повідомлення їм та отримання від них зворотного зв'язку;

– шляхи удосконалення педагогічної культури та техніки мовлення і взаємодії;

вміти:

– ставити навчальну мету, планувати, відбирати, структурувати зміст лекцій, практичних, семінарських та інших занять, використовуючи освітні інновації та враховуючи вікові та особистісні риси курсантів/студентів;

– розвивати інтерес курсантів/студентів до змісту навчальної дисципліни;

- складати програму навчальної дисципліни та робочу програму навчальної дисципліни, розробляти сучасне наукове-методичне забезпечення;
- розпізнавати, розуміти і правильно оцінювати найсуттєвіші характеристики педагогічної діяльності;
- орієнтуватися у критеріях, які розкривають рівень педагогічної майстерності викладача;
- організовувати педагогічну взаємодію на засадах гуманності та толерантності;
- аналізувати педагогічні ситуації, спираючись на теоретичні засади професійної взаємодії суб'єктів освітнього процесу;
- моделювати та конструювати педагогічну діяльність обираючи доцільні вправи, засоби та методи навчання для формування професійних знань, вмінь та навичок у курсантів/студентів;
- володіти технікою управління своїм психічним станом та прийомами налагодження контакту під час педагогічної взаємодії.
- робити самоаналіз, здійснювати самоконтроль, удосконалювати свою професійну майстерність.
- застосовувати методи, прийоми, технології організації навчально-пізнавальної діяльності курсантів/студентів (бесіди, діалог, дискусії, мозкові атаки, ситуаційно-рольові ігри, роботи в групах тощо);
- застосовувати методи, прийоми організації виховного впливу на курсантів/студентів.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальні основи педагогічної діяльності у вищій школі

Тема 1. Загальні основи педагогіки та дидактики вищої школи

Методика викладання у вищому навчальному закладі. Цілі та завдання методики викладання правових дисциплін. Методика викладання як складова компетентності викладача. Методика викладання як шлях до розвитку мислення студентів. Методика і технологія навчання.

Педагогіка. Функції педагогіки вищої школи. Методологічні категорії педагогіки. Процесуальні категорії педагогіки. Суттєві категорії педагогіки. Педагогіка як система організаційно-управлінських операцій у навчальному процесі. Викладач вищого навчального закладу: самосвідомість, педагогічна культура, організаційні здібності, педагогічна майстерність.

Дидактика. Поняття дидактики. Основні категорії дидактики. Закономірності та принципи процесу навчання у вищому навчальному закладі. Зміст освіти як проблема дидактики вищої школи.

Сутність і закономірності освітнього процесу у вищому навчальному закладі. Поняття та історичні типи навчання. Соціальні функції навчання.

Зовнішня і внутрішня структура освітнього процесу. Закономірності і принципи навчання. Система вищої освіти. Система вищої освіти в Україні. Завдання, права та обов'язки вищого закладу освіти. Структура вищого закладу освіти.

Інформаційно-методичне забезпечення викладання курсу. Система джерел інформації. Методичні матеріали. Самостійна робота студентів під час вивчення курсу. Індивідуально-консультативна робота.

Тема 2. Методи викладання у вищій школі

Сучасні вимоги до методів навчання у вищій школі. Способи досягнення цілей навчання. Науково-технічний прогрес і методологія навчання. Інформування як застарілий підхід у навчанні. Управління пізнавальною діяльністю курсанта/студента як новітня вимога часу.

Визначення методів викладання у вузі. Сутність методів і прийомів навчання. Структура об'єкта методів викладання. Методи навчання як форма руху творчої діяльності курсанта/студента. Основні ознаки методів навчання. Узагальнене визначення методів навчання.

Класифікація методів викладання. Багаторівневий підхід до класифікації методів навчання. Група методів стимулювання і мотивації навчання. Група методів організації і здійснення навчально-пізнавальних дій. Група методів контролю і самоконтролю. Методи викладання і методи навчання. Загально-дидактичні методи навчання.

Методи науки і методи викладання у вищій школі. Співвідношення методів навчання у вищій школі з методами науки. Загальнонаукові методи пізнання. Методи індукції та дедукції в науці та навчанні. Ідеалізація, абстракція та формалізація наукових знань і процес навчання. Від конкретного до абстрактного як основний метод в науці і від абстрактного до конкретного як метод відтворення в теорії пізнаного об'єкта.

Тема №3. Основні форми організації освітнього процесу

Лекція. Історія виникнення вузівської лекції. Лекція як форма організації і метод навчання. Завдання і переваги лекційного викладання. Методична концепція лекційного курсу. Сучасні проблеми лекційного викладання. Проблемна лекція.

Семінарські та практичні заняття. Історія виникнення семінарської форми організації навчання у вищому навчальному закладі. Суть семінарського заняття. Види семінарських занять: просемінари, семінари, спецсемінари, наукові студентські семінари. Методика проведення семінарів. Дискусія як метод навчання у вищій школі. Мета практичних занять. Структура практичних занять. Організація і проведення рольових, ситуаційно-рольових ігор, тренінгів.

Самостійна робота студентів. Суть і значення самостійної роботи студентів. Види самостійних робіт і педагогічне управління ними. Рівні самостійної діяльності студента. Психолого-педагогічні аспекти успішності СРС. Індивідуалізація та активізація СРС. Труднощі організації СРС.

Тема №4. Сучасні технології навчання

Методи, що впливають на ефективність навчального процесу:

Роль словесних методів в системі передачі знань: розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, лекція, робота з книгою.

Активізація навчального процесу з використанням наочних методів навчання: метод ілюстрацій і метод демонстрацій.

Практичні методи навчання: вправи (усні, письмові) і практичні роботи.

Активні методи навчання та їх зв'язок з розвитком пізнавальної активності студентів. Діалогічне спілкування, Імітаційні та не імітаційні методи активного навчання (ігрові: стажування з виконанням посадової ролі, імітаційний тренінг, розігрування ролей, ігрове проектування, дидактична гра; неігрові)

Ділова гра, як метод активного навчання: навчальна сфера, дослідницька сфера, оперативно-практична сфера.

Позитивне та негативне в застосуванні ділової гри.

Основні шляхи підвищення активності студентів й ефективності навчального процесу: підсилити навчальну мотивацію; нові засоби для оволодіння новими видами діяльності, знаннями й уміннями; відповідність організаційних форм і засобів навчання його змісту; інтенсифікувати розумову роботу; забезпечити науково обґрунтований відбір матеріалу; враховувати індивідуальні особливості студентів.

Визначення методів навчання. Поняття “технологія” як теоретичне обґрунтування пропонованих засобів і дій.

Поняття «технологія» в педагогіці в чотирьох аспектах: педагогічна технологія, технології навчання, технології виховання, навчальні технології.

Ознаки технології у роботах В.П. Беспалько, Б.С. Блума, М.В. Кларина, М.А. Чошанова: доцільність, результативність, алгоритмічність, відтворюваність; керованість; проектність.

Різновиди педагогічних технологій у вищій школі:

Навчальні технології та їх складові: професійна програма і методологія навчання. Семінар-конференція, теоретична конференція, практична конференція, науково-практична конференція. Організація самостійної роботи. Використання кредитно-модульних технологій навчання. Визначення оцінки за знання з теорії та практичні знання. Розробка ефективних критеріїв оцінювання знань, умінь і навичок студентів в умовах кредитно-модульної системи. Розробка і використання тестів. Функції тестового контролю: діагностична, навчальна, організуюча, виховна

Методика використання інтерактивних технологій навчання:

Форми та методи активного навчання: лекційний метод, дискусійний метод навчання, заняття із тьютором у формі коротких зустрічей-обговорень, факультативне заняття. Індивідуалізоване навчання: мікрОВикладання, мікроаналіз, само-програмування, самопідготовка. Метод моделювання: «Гарвардський метод випадку»; «баскет-метод»; метод розробки проектів; метод вирішення інцидентів (чи «метод Пілєрса»); метод поступового

ознайомлення з ситуацією; динамічний ситуаційний метод і ін. Метод імітацій. Технологія проблемного навчання. Проблемно-розвиваюче навчання.

Система методів проблемно-розвиваючого навчання: показовий метод викладання, діалогічний метод, програмований метод, евристичний метод, дослідницький метод.

Інтерактивні методи навчання як одна із форм нових педагогічних технологій.

Триступенева модель креативного мислення.

Метод розумового штурму та метод передбачення.

Методи «Доповідач-респондент», «Запитання-відповідь» (таксономія запитань Блума), щоденник подвійних нотаток, речення з відкритим кінцем, малюнкове письмо, «Позначки» тощо. Метод гронування (асоціативний куш).

Тема №5. Основи педагогічного контролю у вищій школі

Система понять контролю. Понятійний апарат контролю. Функції контролю знань студентів. Педагогічний вимір. Виявлення рівня здібностей студентів і педагогічний контроль. Фактор часу. Оптимізація контролю.

Основні принципи, види, методи і форми організації контролю. Принципи контролю. Види перевірки роботи та рівня знань студентів. Міжсесійний контроль. Попередня перевірка знань. Плинна перевірка. Тематична перевірка. Колоквіуми. Підсумковий контроль. Іспити і заліки. методи організації контролю. Тестовий контроль. Класифікація тестів. Критерії і норми оцінки знань студентів.

Розділ 2. Становлення педагогічної майстерності

Тема №6. Основи комунікативної культури педагога

Культура мови і орфоенія. Лексичний апарат педагога і культура мови. Важливість використання та уникання сленгів, жаргонів та арго в педагогічній діяльності. Поняття культури мови. Орфоенія в живій бесіді. Вибір граматичних форм і конструкцій.

Ораторське мистецтво в педагогічній діяльності. Складові частини ораторського мистецтва. Емоційність мови. Вміння триматися в аудиторії. Психологія в ораторському мистецтві. Збудження й підтримання інтересу в аудиторії як головне завдання оратора. Особливості психології ораторської праці.

Тема №7. Педагогічне спілкування

Суть і генезис педагогічного спілкування. Гуманізація навчання як основа педагогічного спілкування. Стилі педагогічного спілкування. Монолог і діалог в педагогічному спілкуванні.

Зміст і структура педагогічного спілкування. Етапи педагогічного спілкування. Особливості педагогічного спілкування у ВНЗ. Стилль спілкування у навчальній аудиторії. Прийоми активізації пізнавальної

діяльності студентів під час перевірки знань: формування пізнавальних інтересів; залучення кожного студента до навчальної діяльності. Техніка активного слухання педагога. Специфіка діалогічної взаємодії на етапі завершення заняття. Стимулювання пізнавального інтересу, потреби у спілкуванні на наступному занятті. Система прийомів завершення заняття: резюмування, визначення перспектив, ілюстративна кінцівка, рефлексія, побажання.

Тема №8. Самовиховання як основа формування педагогічної майстерності викладача.

Елементи педагогічної майстерності. Педагогічна ситуація і педагогічна задача. Самовиховання викладача: професійна компетентність, здібності до педагогічної діяльності, комунікативність, перцепція, динамізм особистості, емоційна стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність, критерії майстерності, рівні майстерності.

Роль самовиховання у формуванні та розвитку професійної майстерності викладача. Формування потреби в самопізнанні, саморозвитку; ознайомлення з прийомами самопізнання та самовиховання, система самовиховання. Характеристика основних етапів самовиховання. Прийоми самовиховання.

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Номер та назва теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни												Література	Вид контролю
	Денна форма навчання						Заочна форма навчання							
	Всього	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Всього	Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота		
Розділ 1. Загальні основи педагогічної діяльності у вищій школі														
Тема 1. Загальні основи педагогіки та дидактики вищої школи	10	2	-	2	-	6	10	2	-	-	-	8		
Тема 2. Методи викладання у вищій школі	10	2	-	2	-	6	12	2	-	-	-	10		
Тема №3. Основні форми організації освітнього процесу	12	2	-	2	-	8	10	-	-	2	-	8		
Тема №4. Сучасні технології навчання	12	2	-	2	-	8	14	2	-	2	-	10		
Тема №5. Основи педагогічного контролю у вищій школі	10	2	-	2	-	6	10	-	-	-	-	10		
Розділ 2. Становлення педагогічної майстерності														
Тема №6. Основи комунікативної культури педагога	12	2	-	2	-	8	12	2	-	2	-	8		
Тема №7. Педагогічне спілкування	12	2	-	2	-	8	12	2	-	-	-	10		
Тема №8. Самовиховання як основа формування педагогічної майстерності викладача	12	2	-	2	-	8	10	-	-	2	-	8		
Всього за 3-й семестр	90	16	-	16	-	58	90	10	-	8	-	72		Залік

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Загальні основи педагогіки та дидактики вищої школи	2	-
2.	Методи викладання у вищій школі	2	-
3.	Основні форми організації освітнього процесу	2	2
4.	Сучасні технології навчання	2	2
5.	Основи педагогічного контролю у вищій школі	2	-
6.	Основи комунікативної культури педагога	2	2
7.	Педагогічне спілкування	2	-
8.	Самовиховання як основа формування педагогічної майстерності викладача.	2	2
	Всього:	16	8

6. Завдання для самостійної роботи

Назва теми, кількість годин (денна/заочна форми)	Завдання на самостійну роботу	Форма звіту
Тема №1. Загальні основи педагогіки та дидактики вищої школи 6/8 годин	1. Випишіть із праць В.І. Лугового, С.М. Ніколаєнка, В. Г. Кременя, І.А. Зязюна, В.П. Андрущенко міркування про шляхи модернізації вищої освіти і науки України.	Конспект
	2. Проаналізуйте вплив особистісно-орієнтованого спрямування інформаційно-комунікаційних технологій на становлення студента як особистості, ризику роботи студента із комп'ютером.	Конспект
	3. Напишіть творчу роботу на тему: «Специфіка особистісно-орієнтованого підходу до навчання і виховання студентів»; Особистісна орієнтація Болонського процесу»; «Стратегія особистісно-орієнтованої освіти в Україні»; «Візитна картка сучасного викладача вищого навчального закладу».	Реферат
	4. Складіть словник термінології з педагогічної діяльності.	Конспект
Тема №2. Методи викладання у вищій школі 6/10 годин	1. Охарактеризуйте сутність стандартів вищої освіти та частину, в якій закладено резерв підготовки студентів.	Конспект
	2. Назвіть прийоми зручної подачі навчального матеріалу студентам.	Конспект
	3. Перелічіть функції викладача вищого навчального закладу як навігатора	Конспект

	студента в отриманні потрібної інформації. 4. Напишіть письмовий твір на обрану тему: «Методи за допомогою яких формується мотивація студентів до навчання», «Ідеалізація, абстракція та формалізація наукових знань і процес навчання», «Методи, що дозволяють підвищити загальнокультурний рівень викладачів».	Реферат
Тема №3. Основні форми організації освітнього процесу 8/8 годин	1. Визначте різницю між формами проведення лекції для студентів денної і заочної форм навчання. 2. Назвіть переваги і недоліки бінарної лекції. 3. Напишіть твір на тему: «Вимоги до підготовки конспекту або розширеного плану лекції». 4. Складіть план семінарського або практичного заняття. 5. Підготуйте сценарій для проведення ситуаційно-рольової гри. 6. Розробіть завдання для самостійної роботи студентів.	Конспект Конспект Реферат Конспект Конспект Конспект
Тема №4. Сучасні технології навчання 8/10 годин	1. Визначте сутність та переваги комп'ютеризації навчання студентів, а також його вплив на розвиток їх креативності. 2. Порівняйте особливості американського та українського підходів щодо застосування технології індивідуального навчання студентів. 3. Дайте визначення сучасним психологічним моделям навчання у вищій школі. 4. Підготуйте письмову роботу на тему: «Різноманітні напрямки нових педагогічних технологій», «Технологія кооперативного навчання», «Інноваційні педагогічні технології та застосування інформаційних технологій в освітньому процесі», «Педагогічні та дидактичні функції та методи, що закладені в комп'ютерні технології», «Технології дослідницького та розвивального навчання у вищій школі».	Конспект Конспект Конспект Реферат
Тема №5. Основи педагогічного контролю у вищій школі 6/10 годин	1. Дайте визначення поняття «оцінювальна компетентність викладача вищої школи». 2. Представте готовність викладача до оцінювальної діяльності як інтегративну якість особистості.	Конспект Конспект

	<p>3. Окресліть підходи та принципи, що сприяють ефективному формуванню оцінювальної компетентності аспіранта.</p> <p>4. Підготуйте письмову роботу на тему: «Форми оцінювання у вищій школі: усне опитування, письмова контрольна робота, екзамен тощо»; «Рейтингова система оцінювання навчальних досягнень студентів»; «Особливості використання у вищій школі таких форм оцінювання, як: колоквіум, семінар, залік, реферативне та курсове дослідження тощо»; «Традиційні методи оцінювання навчальних досягнень студентів: графічна перевірка, письмова перевірка, практична перевірка, самооцінювання та самоконтроль, спостереження, усне опитування»; «Сучасні методи оцінювання навчальних досягнень студентів: анкетування, експертне оцінювання, метод проєктів, моніторинг, портфоліо, рейтинг і тестування».</p>	<p>Конспект</p> <p>Реферат</p>
<p>Тема №6. Основи комунікативної культури педагога</p> <p>8/8 годин</p>	<p>1. Визначте культурні та моральні цінності сформовані в сучасному українському суспільстві, що впливають на комунікативну культуру викладача вищої школи.</p> <p>2. Дайте характеристику особистісним якостям викладача вищої школи, які впливають на його здатність створювати в аудиторії атмосферу довіри, психологічного комфорту, відкритого і рівноправного співробітництва.</p> <p>3. Визначте «комунікативний мінімум викладача».</p> <p>4. Підготуйте письмову роботу на тему: «Комунікативні уміння як вид професійних умінь викладача вищої школи»; «Комунікативна культура викладача вищої школи з позицій аксіологічного, особистісного і діяльнісного підходів»; «Проєктування та організація педагогічного спілкування: побудова змісту спілкування, самопрезентація»; «Термінальні функції педагогічної комунікації».</p>	<p>Конспект</p> <p>Конспект</p> <p>Конспект</p> <p>Реферат</p>
<p>Тема №7. Педагогічне спілкування</p>	<p>1. Дайте характеристику педагогічному спілкуванню на суб'єкт-суб'єктному рівні.</p> <p>2. Визначте етапи професійно-</p>	<p>Конспект</p> <p>Конспект</p>

	<p>педагогічного спілкування зі студентами з метою залучення їх до подальшої взаємодії, створення творчої атмосфери та керування процесом спілкування.</p> <p>3. Підготуйте письмову роботу на тему: «Функції та етичні норми спілкування у вищій школі», «Моделі комунікації та основні різновиди педагогічного спілкування», «Контакт між суб'єктами взаємодії у вищій», «Стили педагогічного спілкування на рівні «викладач – студент», «Способи комунікативного впливу: переконування і навіювання, їх характерні особливості, взаємозв'язок».</p> <p>4. Визначте роль уваги у спілкуванні, напрями її розвитку під час взаємодії.</p>	<p>Реферат</p> <p>Конспект</p>
<p>Тема №8. Самовиховання як основа формування педагогічної майстерності викладача.</p>	<p>1. Розкрийте способи саморегуляції педагога в професійному спілкуванні.</p> <p>2. Визначте особливості домінуючих стилів спілкування педагогів.</p> <p>3. Підготуйте письмову роботу на тему: «Педагогічна взаємодія на принципах толерантності», «Комунікативна спрямованість реакцій педагога на затримку відповідей студентів», «Порівняльна характеристика конструктивних і деструктивних реакцій педагога на занятті».</p> <p>4. Визначте етичну позицію педагога в професійному спілкуванні та роль саморегуляції, самовладання у досягненні дидактичної і виховної мети, зняття зайвої напруженості, створенні творчої ділової атмосфери під час навчання..</p>	<p>Конспект</p> <p>Конспект</p> <p>Реферат</p> <p>Конспект</p>

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання є видом навчально-дослідної роботи аспіранта, що використовуються для вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни «Основи педагогічної діяльності та педагогічна майстерність». Виконання індивідуального завдання передбачає самостійне вивчення частини програмового матеріалу, його систематизацію та узагальнення, закріплення та практичне застосування знань.

Орієнтовна структура індивідуального завдання складається з таких елементів, як: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано у табл. 7.1 і 7.2.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання індивідуального завдання виконаного у виді реферату

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	5 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	3 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	2 бали
	Разом	15 балів

Таблиця 7.2

Критерії оцінювання індивідуальних завдань у виді творчої роботи або наукового дослідження

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	10 балів
2.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	10 балів
3.	Самостійність досліджень	10 балів
	Разом	30 балів

Тематика індивідуальних завдань

1. Педагогічна діяльність у сучасній психолого-педагогічній науці.
2. Педагогічні функції та роль викладача як навігатора в інформаційному полі.

3. Мотивація професійної діяльності сучасного викладача вищої школи.
4. Творчість в діяльності викладача вишу.
5. Професійна ідентифікація особистості викладача вишу.
6. Ідеал викладача ВНЗ на сучасному етапі розвитку вищої освіти.
7. Професійне самовдосконалення викладача вишу: сутність, шляхи і способи реалізації.
8. Формування педагогічного іміджу викладача вищої школи.
9. Особливості педагогічного артистизму викладача ВНЗ.
10. Професійно значущі якості викладача в організації ефективної взаємодії зі студентами.
11. Особливості професійного мислення викладача вишу та шляхи розвитку педагогічної спостережливості.
12. Техніка мовлення викладача як засіб розв'язання педагогічних завдань.
13. Психічне самопочуття викладача та засоби саморегуляції психічних станів.
14. Особливості педагогічної рефлексії викладача вишу.
15. Складові професійної компетентності викладача ВНЗ.
16. Причини та шляхи подолання професійної деформації особистості викладача.
17. Чинники атракції у взаємодії викладача та студента.
18. Педагогічна дія та критерії педагогічної майстерності сучасного викладача вишу.
19. Порівняльний аналіз особистісно орієнтованого та формально-рольового спілкування під час взаємодії викладача та студента.
20. Типові моделі спілкування викладачів та їхній вплив на продуктивність навчальної діяльності студентів.
21. Порівняльна характеристика стилів спілкування викладачів.
22. Дослідження впливу стилів спілкування викладачів на ставлення студентів до навчання.
23. Способи саморегуляції викладача в професійному спілкуванні.
24. Побудова педагогічної взаємодії на принципах педагогіки толерантності.
25. Порівняльна характеристика конструктивних і деструктивних стилів взаємодії між викладачем та студентами.
26. Етичні норми поведінки викладача в професійному спілкуванні.
27. Дослідження стратегій спілкування в сучасній вищій школі.
28. Шляхи подолання психологічних бар'єрів у педагогічному спілкуванні.
29. Педагогічний такт і маніпулювання викладача.
30. Когнітивна установка студентів на навчальне заняття: сутність, труднощі, техніка.
31. Педагогічна майстерність викладача під час проведення евристичної бесіди на занятті.
32. Виконавська майстерність викладача на навчальному занятті.

33. Мистецтво діалогізації монологу викладача у процесі навчального заняття.

34. Майстерність викладача в активізації пізнавальної діяльності студентів.

35. Майстерність комбінування репродуктивної та пошукової активності студентів під час перевірки знань, умінь та навичок.

36. Режисура різних етапів навчального заняття.

37. Техніка активного слухання.

38. Готовність викладача до запровадження інноваційних технологій (комп'ютерних) у власній професійній діяльності.

39. Вища освіта в Україні як складова світового і європейського простору.

40. Система і структура вищої освіти в Україні.

41. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу у вищому навчальному закладі.

42. Методи і засоби навчання у вищому навчальному закладі.

43. Особливості організації лекції у вищій школі.

44. Методика підготовки і проведення семінарів.

45. Методика підготовки і проведення практичних занять.

46. Методика підготовки і проведення консультацій у вищій школі.

47. Інформаційні технології навчання та дистанційна освіта.

48. Види та структура самостійної роботи студентів (творчі завдання, проекти, курсові і дипломні роботи тощо).

49. Організаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів та контроль за нею.

50. Індивідуальна та науково-дослідна робота студентів.

51. Системи оцінювання, організація зворотного зв'язку у навчальному процесі, види, принципи, форми контролю.

Бали виставлені за виконання індивідуального завдання враховуються під час підсумкового оцінювання навчальних досягнень аспірантів з навчальної дисципліни «Основи педагогічної діяльності та педагогічна майстерність».

8. Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Методи усного, письмового контролю: опитування, розв'язання практичних завдань, тестування, самостійні роботи, дискусії, круглі столи, експертиза, колоквиум, самооцінювання та ін.

9. Схема нарахування балів

Таблиця 9.1

Система нарахування балів за різні види навчальної діяльності

№ з/п	Вид навчальної діяльності	Кількість балів
1	Робота на лекції	1
2	Робота на практичному занятті	до 5
	участь у розв'язуванні ситуаційних задач	3
	відповідь на практичному занятті	1
	доповнення на практичному занятті	1
3	Тестовий контроль	до 10
4	Виконання індивідуальних завдань	до 30

Робота на лекції передбачає сприйняття та засвоєння теоретичного курсу, а також фіксацію основних його положень (конспектування). Нарахування балів за роботу на лекціях відбувається шляхом перевірки конспектів лекцій. При тому оцінюється: повнота, охайність і грамотність ведення конспекту лекцій. Наявність усіх компонентів роботи на лекціях може бути оцінено за весь курс до 6 балів. За недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті, систематичні пропуски лекційних занять аспіранту за даний вид навчальної роботи, бали нараховуються лише в частині законспектованих лекцій.

За участь у розв'язуванні ситуаційних задач 3 бали нараховуються якщо аспірант:

- встановив характер проблеми та визначив стратегію її вирішення;
- робить аргументовані висновки;
- рецензує відповідь свого колеги із вказівкою на здобутки та недоліки.

(Рецензія повинна враховувати самостійність суджень, здатність аргументовано вести дискусію та відстоювати свою точку зору).

Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

5 балів – аспірант у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.

2 бали – аспірант володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.

1 бал – аспірант загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стисло характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

0 бал – аспірант за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; аспірант із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

Доповнення на практичному занятті передбачає стислий виступ (повідомлення) у розвиток положень, висловлених доповідачем. Доповнення не повинно повторювати аргументацію та фактичний матеріал доповідача. Цінність доповнення пролягає у вмінні повернути увагу до тих аспектів обговорюваного питання, що не знайшли свого висвітлення у виступі доповідача. При оцінюванні доповнень аспірантів їх кількість не має значення.

Оцінюється доповнення за такими критеріями: значне (суттєве, змістовне) прирівнюється до відповіді – до 1 балу; незначне (поверхове) – до 0,5 бала.

Виконання завдань винесених на самостійну роботу оцінюється за наступними критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність матеріалу для висвітлення питань винесених на самостійну роботу.

Наявність всіх компонентів конспекту може бути оцінено до 0,5 балів; неохайне оформлення конспекту, недостатнє відображення матеріалу заняття і самостійної роботи – бал не нараховується.

Реферативне повідомлення оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (5 джерел). За наявності всіх компонентів реферат отримує 2 бала; обмежена кількість використаної літератури (менше 5 джерел) – 1 бал; за неохайне оформлення, недостатньо повне відображення обраної теми, суттєві помилки – 0,5 бала.

Тестовий контроль проводиться за підсумками вивчення розділу дисципліни та дає змогу визначити рівень теоретичних знань з курсу. Аспірант має право підтвердити, або підвищити свій рейтинговий показник, набраний в ході роботи на лекціях, семінарських та заняттях. Тестування проводиться в письмовому виді або з використанням комп'ютера.

Кількість тестувань відповідає кількості розділів відведених на вивчення цього курсу.

Тест вважається складеним, якщо виконано не менше 60% завдань.

Підсумковий контроль якості засвоєння знань аспірантами

Складання заліку. У випадку, якщо аспірант впродовж семестру набрав від 35 до 59 балів, він повинен скласти залік з метою підвищення свого рейтингу, але не більше ніж на 40 балів.

Аспіранти, які впродовж семестру набрали менше 35 балів до складання заліку не допускаються і залишаються на повторний курс.

Таблиця 9.2

Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточне тестування та самостійна робота						Сума	
Розділ 1				Розділ 2			100
T1	T2	T3	T4	T6	T7	T8	
10	10	10	10	14	12	14	
Тестовий контроль – 10				Тестовий контроль – 10			

T1, T2 ... – теми розділів.

Таблиця 9.3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна:

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : підручник. 2-ге вид. / Вітвицька С.С. – К. : Центр учбової літератури, 2015. –384 с.
2. Діденко Н.Г. Методика викладання у вищій школі і Болонський процес : навч.-метод. посіб. / Н.Г.Діденко, С.А.Гармаш. – Донецьк : ДонДУУ, 2009. – 147 с.
3. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи / Курлянд З.Н. – К. : Знання, 2009. – 387 с.
4. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. / Нагаєв В.М. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
5. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
6. Пилипчик В.В. Розвиток педагогічної майстерності вчителя в предметних методиках навчання : монографія / Пилипчик В.В.. – К., 2007. – 176 с.
7. Педагогічна майстерність : підручник / [За ред. І.А.Зязюна]. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.

8. Педагогічна майстерність: Хрестоматія : навч. посіб./ {За ред. Зязюна І.А.}. – К. : Вища шк.; 2006. – 606 с.

9. Педагогічна майстерність : підручник / [І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І.А. Зязюна]. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К. : СПД Богданова А. М., 2008. – 376 с.

10. Голік О.Б. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект : навч. посіб. / О.Б. Голік. – Донецьк : Вид-во «Ноулідж», 2010. – 242 с.

11. Кривильова О.А. Підготовка майбутніх учителів до творчої діяльності : монографія. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 200 с.

12. Пилипчик В.В. Розвиток педагогічної майстерності вчителя в предметних методиках навчання : монографія / Пилипчик В.В. – К., 2007. – 176 с.

13. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : підручник / Сисоєва С.О. – К. : Міленіум, 2006. – 346 с.

Допоміжна:

1. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах : колективна монографія / [В. Андрущенко, Н. Дівінська, Б. Корольов та ін.. ; за заг. ред.. В. Андрущенко, В. Лугового]. – К. Педагогічна думка, 2008. – 256 с.

2. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації / Кремень В.Г. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.

3. Ніколаєнко С.М. Освіта і наука людський потенціал / Ніколаєнко С.М. – К. : Освіта, 2003. – 159 с.

4. Ніколаєнко С.М. Освіта і наука: Законодавчі та методологічні основи : навч. посіб. / Ніколаєнко С.М. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2004. – 280 с.

5. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / [В.П. Андрущенко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень та ін.]. – К. : Наук. думка, 2003. – 853 с.

6. Ніколаєнко С.М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства / Ніколаєнко С.М. – К. : Знання, 2005. – 319 с.

7. Бондар В. Дидактика: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Бондар В. – К. : Либідь, 2005.- 252

8. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи: навч. посіб. / С.С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної л-ри, 2005. – 398 с .

9. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. / О. І. Вишневський . – Вид. 3-є, доопрац. і допов. – К. : Знання, 2008. – 568

10. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи / Курлянд З.Н. – К. : Знання, 2009. – 387 с.

11. Мистецтво бути викладачем : практич. посіб. / А. Брінклі, Б. Десантес, М. Флемм та ін. ; за ред. О.І. Сидоренка. – К. : навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2003. – 144 с.

12. Нісімчук А.С. Педагогіка : підручник / Нісімчук А.С. – К. : Атіка, 2007. – 344 с.
13. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи : підручник / Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. – 2-ге вид. – К. : Каравела, 2008. – 352 с.
14. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. Практикум : навч. посіб. / Подоляк Л.Г. – К. : Каравела, 2007. – 336 с
15. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / Фіцула М. М. – К. : Академвидав, 2006.
16. Ярошук Л.Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти : навч. посіб. / Ярошук Л.Г. – Луцьк, 2010. – 308 с.
17. Палтишев М. М. Педагогічна майстерність і шляхи її досягнення : навч.-метод. посіб. / Палтишев М.М. – К. : Видавець О.М.Ешке, 2000. – 119 с.
18. Педагогічна майстерність : підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Карамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.
19. Педагогічна творчість і майстерність : Хрестоматія / [Уклад. Н.В. Гузій]. – К. : ІЗМН, 2000. – 168 с.

11. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Стрельніков В.Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельніков, І. Г. Брітченко. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 309 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.kr.ua/elib/strelnikov/posibnyk-Strelnikov.pdf>
2. Педагогіка вищої школи : підручник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/18200205/pedagogika/zmist_struktura_komunikativnoyi_kulturi_pedagoga
3. Педагогіка : Нова педагогічна думка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/pedagog/106/19958-komunikativna-kultura-yak-osnova-profesijnoi-diyalnosti-pedagogichnix-pracivnikiv.html>
4. Комунікативна культура педагога [Електронна бібліотека]. – Режим доступу : <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=14239&chapter=1>
5. Сутність педагогічного спілкування [Електронна бібліотека]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/11711113/pedagogika/sutnist_pedagogichnogo_spilkuvannya